

ELS NOSTRES JOVES (IV)

ÉS POSSIBLE L'EMANCIPACIÓ?

Aquest número de Quaderns Gadeso està dedicat a analitzar l'emancipació dels joves de les nostres illes, entesa com un pas cap a la vida adulta. No obstant, abans cal definir què entenem per "fer-se adult". Aquesta definició exigeix respostes complexes i matissades, en què cadascú dona una idea del camí que li queda per recórrer i anomena el que el separa de la seva pròpia concepció d'adult. S'hi barregen les nocions de maduresa, responsabilitat i independència, i diverses referències a la identitat, la família o la professió. Si en les societats tradicionals els ritus iniciàtics marquen de manera col·lectiva i homogènia el pas a l'estatus d'adult, cada vegada és més difícil, en els modes de vida contemporanis, fixar fronteres entre edats i objectivar les etapes que ens fan ser un "adult". La vida s'allarga i, amb ella, el temps d'ascensió al que es considera l'edat de la maduresa individual o social. En una societat que valora la mobilitat i el futur, l'entrada en la vida adulta tendeix a mostrar més aviat una representació d'un mateix que no pas uns coneixements establerts.

La **joventut** és considerada com un procés singular d'individualització que s'estructura en referència a normes i configuracions socials definides. En les maneres contemporànies de fer-se adult, aquesta aproximació convida a anar més enllà d'una simple tasca estadística i qüestionar-se el sentit que els individus donen a les seves trajectòries de joventut. La perspectiva escollida fa necessari un pas basat en una doble dimensió biogràfica, que confronta les trajectòries d'emancipació amb les experiències viscudes i amb les representacions de l'adult que hi estan associades.

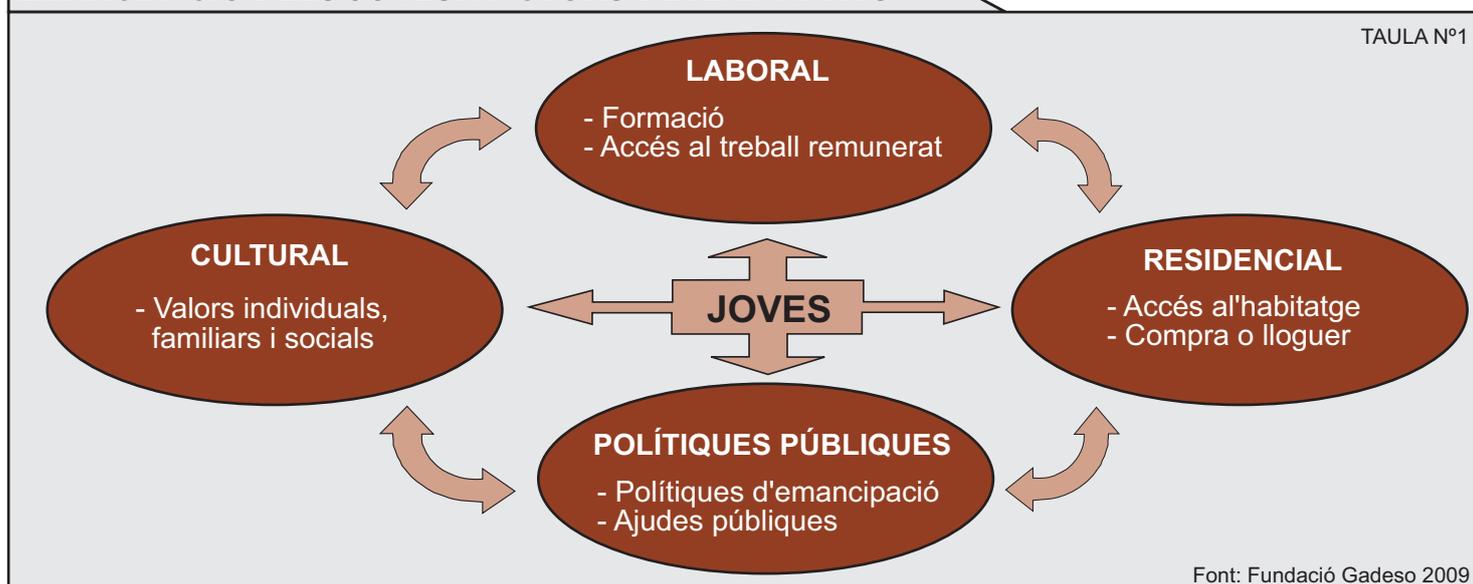
Consideram que els **principals vectors** que defineixen i determinen l'emancipació dels joves són quatre, tal i com es reflecteix a la taula número 1: els **sistemes educatius** i

la seva relació amb el **mercat de treball**; l'**autonomia residencial**; les **cultures familiars**; i les **polítiques públiques**.

A les pàgines següents analitzarem les **taxes d'emancipació** que es donen a les nostres illes, centrant-nos en la situació residencial i familiar, el treball i la formació.

A la darrera pàgina hi trobareu una **comparativa** dels diferents camins de "fer-se adult" a quatre països europeus, que representen els quatre models bàsics: el **socialdemòcrata** (Dinamarca), el **liberal** (Regne Unit), el **conservador** (França) i el **mediterrani** (Espanya). El nostre model balear s'emmarca dins aquest darrer model mediterrani, però, com podreu comprovar, presenta característiques pròpies i diferenciades.

EMANCIPACIÓ DELS JOVES: FACTORS DETERMINANTS

CULTURA FAMILIAR I RESIDENCIAL

La societat balear, com les altres societats mediterrànies de tipus "familiarista", afavoreix una experiència de joventut caracteritzada per l'espera a casa dels pares de les condicions necessàries per a la construcció d'una nova llar. Aquestes condicions són: feina estable, matrimoni o parella, i l'adquisició d'un habitatge –en el context d'un mercat immobiliari no gaire enfocat cap al lloguer–.

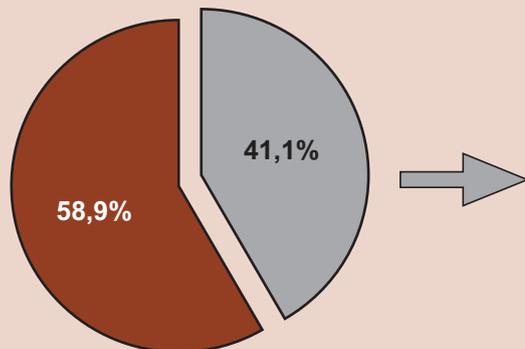
Els itineraris familiars de la majoria dels joves de les nostres illes sobten per la seva simplicitat i linealitat. Aquesta lògica d'instal·lació matrimonial legitima el manteniment d'una cohabitació familiar fins i tot després de tenir una feina remunerada. Emperò, també es dona el procés invers; és a dir, que després d'haver assolit una independència residencial, es continuï mantenint una certa "dependència", fins i tot de tipus econòmic, amb la família.

No obstant, existeixen múltiples matisos en funció dels nivells socials i els aspectes sexuals i generacionals.

SITUACIÓ RESIDENCIAL

TAULA N°2

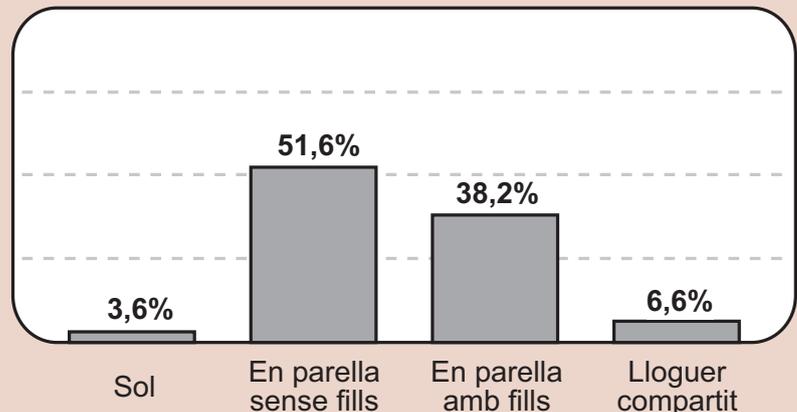
NO VIU AMB ELS PARES

VIU AMB ELS PARES

Font: INE / INJUVE 2008 (elaboració pròpia)

FÓRMULA DE RESIDÈNCIA

Abans de tot, cal apuntar que les edats observades per a la realització d'aquesta taula són de 18 a 29 anys.

Com es pot comprovar, un 41,1% dels joves de la nostra comunitat ja han assolit l'autonomia residencial, és a dir, que ja no viuen amb els pares. Aquest percentatge és significativament més elevat que els enregistrats a la resta de comunitats. A tall d'exemple, apuntarem que la mitjana espanyola es situa en un 29,3% de joves emancipats. Això és degut sobretot a la coneguda facilitat per trobar feina a Balears (situació que ha canviat a partir de la crisi socioeconòmica). Cal aclarir que, encara que les taxes d'emancipació són més elevades quan més ens apropam als 29 anys, la tendència no és lineal. Així doncs, hi ha molts de joves al voltant dels 25 anys (i de més de 30, encara que no siguin objecte d'aquesta investigació) que continuen vivint a la casa dels pares. En qualsevol cas, aquesta taxa d'emancipació és molt inferior a la que presenten els països europeus.

A un segon nivell d'anàlisi, podem comprovar com un 90% dels joves balears adquireix independència residencial juntament amb la seva parella, fonamentalment per dos factors: un de cultural, doncs encara la idea del matrimoni o de parella legal predomina al nostre país; i un altre d'econòmic, degut a la impossibilitat de fer front a les despeses derivades de la independència residencial. A

altres països europeus, l'autonomia no està lligada al fet de coniar amb parella, també degut a la cultura dominant, a unes majors possibilitats d'independència econòmica, en part facilitada per unes polítiques públiques orientades a l'emancipació juvenil.

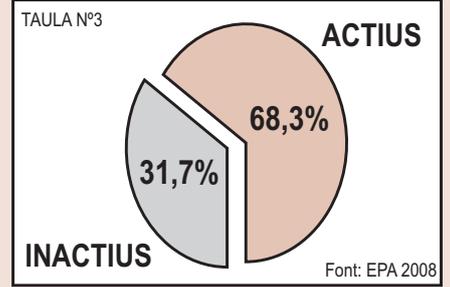
Així, més de la meitat dels joves emancipats viuen amb parella sense fills i un significatiu 38,2% ja té com a mínim un fill. El percentatge dels que viuen sols és molt poc rellevant, així com els que comparteixen un pis de lloguer.

A una investigació recent de Gadeso, referida a la demanda d'habitatge protegit als municipis de Palma i Calvià, resulta interessant comprovar com entre els joves de 18 a 29 anys encara persisteix una clara tendència encaminada a l'adquisició de l'habitatge, donada sobretot per una concepció de la família lligada a un habitatge en propietat. Aquest comportament és típic dels països mediterranis, i Balears no n'és una excepció. Encara un 45% dels joves es decanta per aquesta opció.

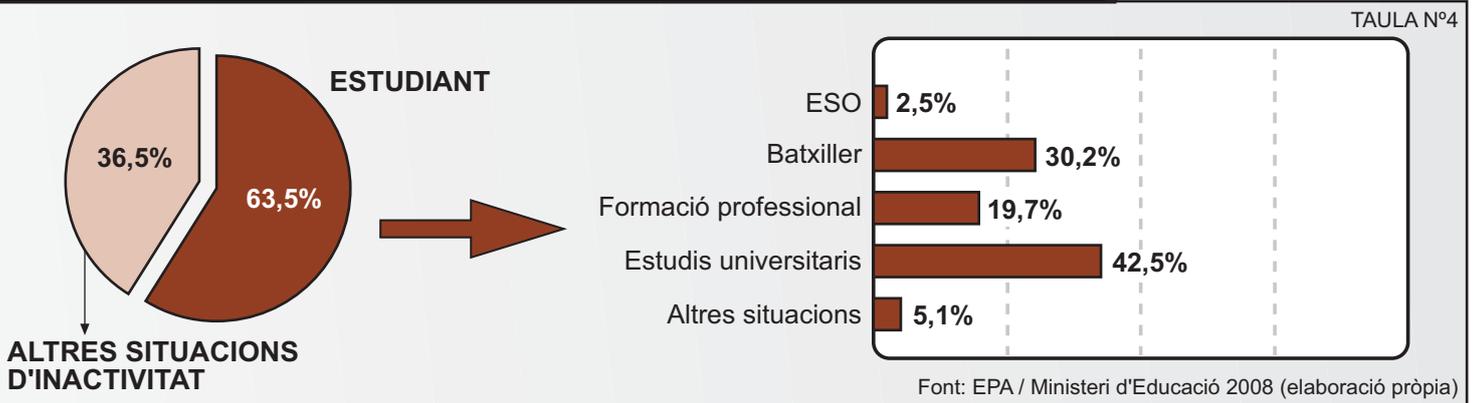
No obstant, comença a aparèixer entre els més joves el desig d'accedir a una casa en règim de lloguer, sobretot per la impossibilitat de comprar l'habitatge (preus elevats, treballs precaris...). Així es reflecteix en el 53% de joves que prefereixen que les promocions d'habitatge públic es destinin a habitatges per llogar.

LA FORMACIÓ CONDICIONA EL TREBALL

Com és ben sabut, les altes taxes d'activitat i d'ocupació de Balears s'han basat en el treball d'un mà d'obra intensiva i de baixa qualificació. La tradicional facilitat per trobar feina a la nostra comunitat ha provocat que molts de joves abandonassin els seus estudis per entrar en el mercat laboral. Avui, aquest model ha entrat en crisi, i ens trobam amb un volum molt considerable de joves sense formació que estan a l'atur, amb molt poques possibilitats de trobar una feina estable i no precària. Com es pot veure, pràcticament 7 de cada 10 joves de 16 a 29 anys són actius, és a dir, que estan treballant o en situació d'atur.

JOVES "INACTIUS": NO PRESENTS AL MERCAT DE TREBALL

Si analitzam els joves que no estan present al mercat de treball, podem comprovar com una majoria (63,5%) està estudiant, mentre que un 36,5% s'emmarca dins "Altres situacions d'inactivitat".

Dins aquestes situacions, és signifiicatiu l'elevat nombre de dones joves que encara es dediquen exclusivament a les tasques domèstiques. També hi trobem un cert número de persones que treballen en la denominada economia submergida i que oficialment figuren com "inactius".

En el cas dels estudis, la majoria de joves de 16 a 29 anys de la nostra comunitat està cursant estudis a la universitat (bé la UIB o una altra). Cal aclarir que, encara que no ho sembli, les taxes de població balear que estudia a la universitat és de les més baixes d'Espanya i també d'Europa. Mentrestant, un de cada tres joves es troba dins el batxillerat.

Per ampliar aquesta informació, pot accedir a la secció Dossiers de la nostra web (www.gadeso.org), on treballareu l'informe del Consell Escolar de Balears i un dictament

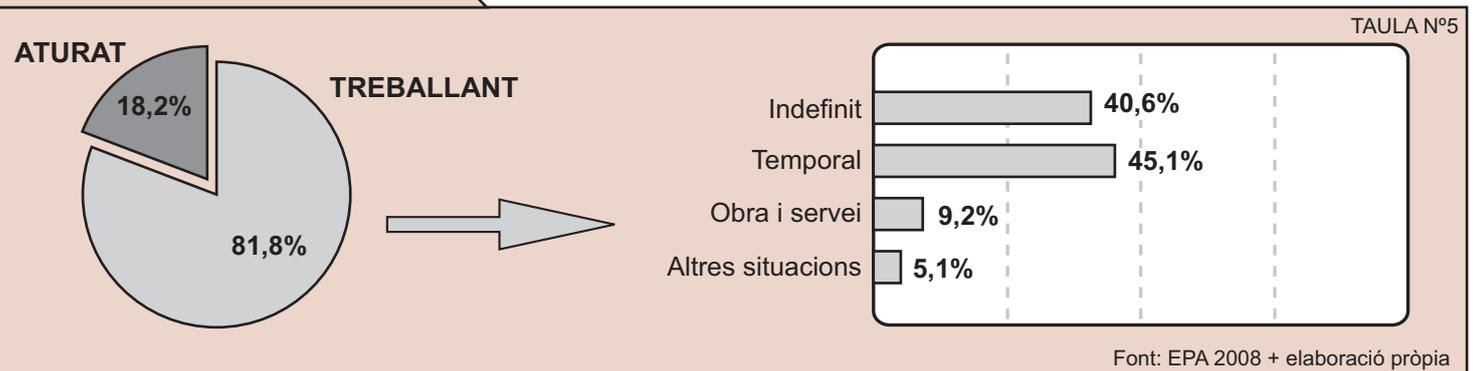
sobre educació del Consell Econòmic i Social.

En relació amb els joves que es troben dins el mercat de treball, cal destacar que més d'un 18% es troben en situació d'atur i, dels que treballen, un rellevant 45% ho fa amb un contracte temporal.

A l'Enquesta de Població Activa referent al IV trimestre de 2008, es destaca que les ocupacions de treball no qualificat enregistren un descens del 12%, encara que segueixin un 13,5% dels treballadors. En consonància amb això, la destrucció d'ocupació afecta especialment al nivell d'educació primària, i ho fa amb un signifiicatiu 20%, el que significa 15.000 ocupacions menys.

Així doncs, queda palès que hi ha un nivells de formació molts baixos en aquestes franges d'edat (16-29 anys), i, vista la situació actual, és molt preocupant que els joves de les nostres illes corrin un seriós perill de no trobar feina i, si la troben, aquesta sigui absolutament precària i inestable.

JOVES ACTIUS

4 PAÏSOS; 4 TRAJECTÒRIES DE JOVENTUT

En aquesta darrera pàgina hem volgut reflectir els quatre principals models de trajectòries de joventut que es donen a Europa, i per això hem analitzat la manera en què es viu la joventut i el pas a la vida adulta a Dinamarca, Gran Bretanya, França i Espanya. Com es podrà comprovar les diferències queden paleses, doncs cadascuna de les societats analitzades defineix un camí privilegiat per "fer-se adult", en funció dels modes d'intervenció pública, els sistemes educatius i les cultures familiars que hi intervenen. A la secció Estudis i investigacions podeu trobar el treball "Fer-se adult", on es produintza més sobre aquests models.

DINAMARCA

En aquest model, la joventut es considera un **temps llarg d'exploració**, inscrit sobretot en una lògica de **desenvolupament personal**; l'edat adulta, associada a la maduresa, és un horitzó, visible però llunyà. Les trajectòries s'inicien en una presa d'independència precoç, des del final de l'adolescència, i s'allarguen per itineraris marcats per una alternança potencial entre diferents estatus familiars i socials. Aquesta **mobilitat** es considera **necessària** per a la construcció d'un mateix i per a la definició progressiva d'una identitat social. En canvi, l'**estabilització professional i familiar** es vol que sigui molt més **tardana** (experimentació i manca d'urgència). Aquest període d'experimentació acaba amb el **naixement del primer fill**, moment del pas de la responsabilitat d'un mateix, ja acabada, a la responsabilitat d'un altre.

Trobar-se

GRAN BRETANYA

Una segona forma d'experiència de la joventut s'inscriu en una lògica d'**emancipació individual**, i es tradueix en trajectòries curtes, dirigides cap a la **feina remunerada**; està associada a una representació estatutària i positiva de l'edat adulta, punt de partida de les trajectòries individualitzades. Agafa els trets d'un jove adult que prova les seves capacitats individuals d'independència i intenta **trencar** pels seus propis mitjans **els lligams materials** que l'uneixen als altres, ja sigui la família o l'estat.

La joventut es considera com una **breu transició**, en què la independència residencial, precoç, s'allarga a causa d'estudis curts i autofinançats, que finalitzen amb l'**adhesió ràpida a la feina remunerada** així com als estatus conjugals i parentals.

Assumir-se

Situar-se

En aquest model, la joventut s'inscriu en una lògica d'**integració social** i es caracteritza per trajectòries dominades pel repte dels **estudis** i de la **primera feina**. El temps de la joventut, associat al dels estudis, es considera una "**inversió de vida**", que determina de manera gairebé definitiva l'estatus social de l'individu, i legitima el pas amb la formació i la recerca del títol, com la fase de dependència familiar que indueixen: itineraris d'estudi relativament curts però lineals, al termini dels quals s'imposa la necessitat d'una **ràpida instal·lació matrimonial i professional**. Domina una lògica d'**urgència** on les tries semblen definitives i irreversibles, i el futur fixat en el passadís professional que s'ha pres. L'**accés a un estatus social estable** constitueix un dels principals llinars simbòlics d'entrada a la vida adulta.

FRANÇA

Establir-se

Aquest últim model s'inscriu en una lògica de **pertinença familiar**, i reposa en la legitimitat d'una continuïtat a casa dels pares ja que no s'han establert els lligams de parella i la creació d'una nova llar. Marxar de casa dels pares constitueix l'última etapa d'un procés de **tres fases**: tenir una **feina estable**, **casar-se** i **comprar un pis**. La cohabitació familiar es manté si no es donen aquestes tres condicions. En aquest marc, **marxar de casa** constitueix una ruptura simbòlica major en les trajectòries i en les relacions intergeneracionals, tanca un període d'autonomia en el si de la família d'origen i representa l'**entrada a la vida adulta**. El temps de la joventut es considera com una fase d'**espera i preparació** de les condicions econòmiques i familiars necessàries per a aquesta futura instal·lació.

ESPANYA